

**Quicksan Wet natuurbescherming
Grote Beer te Rotterdam**

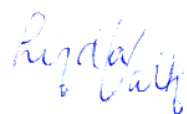
Opdrachtgever: Mees Ruimte & Milieu
Postbus 854
2700 AW Zoetermeer

Versienummer: 2.0

Datum: 13 oktober 2020

Auteur: mevrouw ir. L. van der Valk

Paraaf:

Colofon

Dresmé&vanderValk

Postbus 225

1970 AE IJmuiden

+31 (0)6 47570615

linda@dresmevandervalk.nl

www.dresmevandervalk.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch op geluidsband of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Dresmé&vanderValk.

Inhoudsopgave

pagina

1	INLEIDING	4
1.1	AANLEIDING	4
1.2	DOEL	4
1.3	INDELING VAN DE RAPPORTAGE	4
2	WETTELIJK KADER	5
2.1	GEBIEDSBESCHERMING	5
2.2	BESCHERMDE SOORTEN	7
3	PROJECTBESCHRIJVING	10
3.1	LIGGING	10
3.2	BESCHRIJVING VAN HET PROJECT	11
4	BESCHERMDE GEBIEDEN	12
4.1	LIGGING TEN OPZICHTE VAN BESCHERMDE GEBIEDEN	12
5	ONDERZOEKSMETHODE	14
6	RESULTATEN	16
6.1	VLEERMUIZEN	16
6.2	BROEDVOGELS	17
7	CONCLUSIE	18

1 INLEIDING

Op 12 september 2020 is een Quickscan Wet natuurbescherming uitgevoerd ter plaatse van een grasveld aan de Grote Beer te Rotterdam in de provincie Zuid-Holland.

1.1 Aanleiding

De aanleiding van deze vraag is de voorgenomen bouw van een woontoren op deze locatie. De locatie grenst direct tegen het winkelcentrum Alexandrium Shopping Center. Met deze werkzaamheden kunnen negatieve effecten optreden voor beschermde planten- en of diersoorten. Mogelijk worden daarmee verblijfplaatsen van beschermde soorten zoals vleermuizen of huismus aangetast, waarbij strijdigheid met de Wet natuurbescherming kan ontstaan. De initiatiefnemer heeft op basis van de zorgplicht een onderzoeksplicht. Onderhavige rapportage beschrijft het uitgevoerde oriënterende onderzoek naar beschermde soorten en gebieden.

1.2 Doel

Het doel van de Quickscan Wet natuurbescherming is meerledig:

- Vaststellen wat de mogelijke effecten zijn op beschermde flora en fauna en beschermde gebieden als gevolg van de ruimtelijke ontwikkeling en werkzaamheden.
- Vaststellen dan wel uitsluiten -voor zover mogelijk- van beschermde flora en fauna in het projectgebied.
- Bepalen of een nader onderzoek naar specifieke beschermde soorten nodig is.
- Indien als gevolg van de werkzaamheden negatieve effecten op beschermde soorten te verwachten zijn, dient te worden bepaald of een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming is benodigd.

1.3 Indeling van de rapportage

De Quickscan Wet natuurbescherming bestaat uit zeven hoofdstukken. Het wettelijk kader van natuurbescherming is te vinden in hoofdstuk 2. In hoofdstuk 3 is het projectgebied en het voorgenomen initiatief beschreven. Hoofdstuk 4 beschrijft of sprake is van gebiedsbescherming. In hoofdstuk 5 is de methode van het onderzoek uiteengezet en in hoofdstuk 6 zijn de onderzoeksresultaten beschreven. Hoofdstuk 7 bestaat uit de conclusies.

2 WETTELIJK KADER

De Wet natuurbescherming heeft op 1-1-2017 de volgende wetten vervangen: Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet en Boswet. De wet heeft als doel het beschermen van flora en fauna, (natuur)gebieden en bossen. De nieuwe Wet natuurbescherming bevat niet alleen regels ten aanzien van beschermde soorten flora en fauna en 'ruimtelijke ingrepen', maar ook andere onderwerpen zoals bezit en handel, gebiedsbescherming, houtopstanden, beheer en schadebestrijding. Voor projecten die betrekking hebben op 'ruimtelijke ingrepen', zoals sloop- en renovatiewerkzaamheden en nieuwbouwprojecten zijn de onderwerpen soortenbescherming, gebiedsbescherming en soms ook houtopstanden relevant. Hierna zijn deze onderwerpen op een rij gezet.

2.1 Gebiedsbescherming

Voor gebiedsbescherming is weinig veranderd ten opzichte van de Natuurbeschermingswet 1998. Bij ruimtelijke ingrepen dient te worden nagegaan of initiatieven negatieve effecten kunnen hebben op aangewezen beschermde Natura 2000-gebieden. Gedacht kan worden aan negatieve effecten die samengaan met activiteiten in of aan de randen van een Natura 2000-gebied, zoals verstoring door licht of geluid. Een activiteit die op grotere afstand een negatief effect kan hebben op beschermde gebieden, is bijvoorbeeld de uitstoot van vermestende stoffen. Een wijd verspreid negatief effect is de depositie van stikstof die wordt uitgestoten door het verkeer of verwarmingsketels van gebouwen. Door de toename van stikstof verandert de vegetatie. Soorten als grassen, bramen en brandnetels profiteren hiervan en verdringen plantensoorten die zich gespecialiseerd hebben in schrale omstandigheden. Hierdoor neemt de biodiversiteit af.

Een andere vorm van gebiedsbescherming komt voort uit aanwijzing van een gebied als Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen Ecologische Hoofdstructuur of EHS). Voorts worden bijzondere provinciale natuurgebieden en bijzondere provinciale landschappen door de provincies aangewezen. Voor dergelijke gebieden geldt dat het natuurbelang prioriteit heeft en dat andere activiteiten niet mogen leiden tot aantasting van de natuurdoelen of landschappelijke waarden. Anders dan voorheen is de status als NNN verankerd in de Wet natuurbescherming.

In planologisch opzicht is het Zuid-Hollandse deel van het NNN vastgesteld in de Verordening Ruimte van de Structuurvisie Zuid-Holland. In artikel 2.3.2 van de Verordening Ruimte is in lid 1 het volgende beschreven ten aanzien van de bestaande en nieuwe natuur, waternatuurgebied of ecologische verbinding: "Een bestemmingsplan voor gronden binnen het Natuurnetwerk Nederland, onderverdeeld in bestaande en nieuwe natuur, waternatuurgebied en ecologische verbinding, waarvan de plaats geometrisch is bepaald en verbeeld op 'Kaart 8 Natuurnetwerk Nederland', wijst geen bestemmingen aan die de instandhouding en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van deze gebieden significant beperken, of leiden tot een significante vermindering van de oppervlakte, kwaliteit of samenhang van die gebieden." Daarnaast zijn behalve agrarisch activiteiten en kleinschalige uitbreiding ervan, geen ruimtelijke ontwikkeling toegestaan in gebieden die zijn aangewezen zijn als "strategische reservering natuur" (artikel 2.3.2, lid 4).

In het Natuurbeheerplan 2019 van de provincie Zuid-Holland zijn het huidige en het gewenste beheer beschreven voor de Natura 2000-gebieden, het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en agrarische gebieden met natuurwaarden.

Het Natuurbeheerplan begrenst en beschrijft de gebieden waar subsidiëring van beheer en ontwikkeling van natuur, agrarische natuur en landschapselementen plaats kan vinden en welke natuur- en landschapsdoelen met het beheer worden gediend. Het Natuurbeheerplan 2019 heeft derhalve geen planologische consequenties of consequenties voor bestemmingsplannen. Het Natuurbeheerplan bevat evenmin bindende regels of verplichtingen voor burgers.

In het kader van procedures van bestemmingsplannen gelden in de provincie Zuid-Holland derhalve planologische belemmeringen in de volgende gebiedscategorieën:

- Bestaande en nieuwe natuur;
- Waternatuurgebied en;
- Ecologische verbinding en;
- Strategische reservering natuur.

Alleen in bepaalde uitzonderingsgevallen kan ruimtelijke ontwikkeling -die niet past bij de natuurdoelstellingen- in deze gebieden plaatsvinden.

Daarnaast dienen via het bestemmingsplan ruimtelijke ontwikkelingen in de volgende gebiedscategorieën afgestemd te worden. Als de ruimtelijke ontwikkeling daarin niet goed past, is sprake van een compensatieplicht. Voor een aantal gebiedscategorieën is bij ruimtelijke ontwikkeling compensatie van het verlies aan waarden nodig. Het compensatiebeleid is vastgelegd in de beleidsregel Compensatie Natuur, Recreatie en Landschap Zuid-Holland (2013). Compensatie moet plaatsvinden bij ingrepen in de volgende gebieden:

- Ecologische hoofdstructuur [NNN], zoals aangeduid op de desbetreffende kaart in de verordening;
- Belangrijk weidevogelgebied, zoals aangeduid op de kaart Natuur en biodiversiteit in de Visie ruimte en mobiliteit;
- Recreatiegebieden in de Zuidvleugel, aangeduid als recreatiegebied rond de stad op de kaart Natuur en biodiversiteit in de Visie ruimte en mobiliteit;
- Strategische reservering natuur, zoals aangeduid op de desbetreffende kaart in de verordening;
- Karakteristieke landschapselementen, zoals bedoeld in de genoemde beleidsregel.

2.2 Beschermde soorten

De grootste verandering in de Wet natuurbescherming betreft de soortbescherming. Een aantal soorten zijn nu niet meer beschermd, terwijl andere soorten juist zijn toegevoegd aan de lijst van beschermde soorten. De wet maakt onderscheid in soorten die beschermd zijn op basis van de Europese Habitatrichtlijn en de Europese verdragen (artikel 3.5 t/m 3.9) Europese Vogelrichtlijn (artikel 3.1 t/m 3.10) en andere soorten (artikel 3.10 en 3.11).

Europese soorten (bijlage IV Habitatrichtlijn, bijlage 1 verdrag van Bonn en bijlage 2 van verdrag van Bern)

Anders dan de Flora- en faunawet zijn de soorten die beschermd zijn op basis van het verdrag van Bern en Bonn gelijkgesteld aan de soorten die genoemd zijn in de Habitatrichtlijn. Deze (Europese) soorten zijn beschermd op basis van vergelijkbare verboden als de Flora- en faunawet, met het verschil dat individuen niet **opzettelijk**¹ mogen worden beschadigd. Het is niet toegestaan deze soorten **opzettelijk** te vangen, te verstoren of te doden. Ook is het niet toegestaan eieren te vernietigen, te rapen of te vervoeren.

Beschermde planten uit deze categorie mogen niet **opzettelijk** worden geplukt of van hun groeiplaats worden verwijderd. Let op! Voor de Europees beschermde soorten geldt dat het niet is toegestaan vaste rust- of verblijfplaatsen **opzettelijk of niet**, te verstoren. Daarmee is het direct noodzakelijk te onderzoeken of binnen een projectgebied sprake is van vaste verblijfplaatsen, zoals die van vleermuizen. Indien vaste verblijfplaatsen aanwezig zijn is een ontheffing nodig. Ontheffing voor activiteiten waarmee de verbodsbepalingen worden overtreden, kan alleen worden verleend op basis van de volgende voorwaarden:

1. Er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
2. Er is sprake van een groot algemeen belang;
3. Effecten op populatieniveau zijn uitgesloten.

Het bevoegd gezag ten aanzien van het verlenen van ontheffingen is -anders dan de Flora- en faunawet- de provincie waarin de activiteit plaats vindt. In de ontheffing kunnen voorwaarden worden opgenomen ten aanzien van compenserende en mitigerende maatregelen. Momenteel is nog niet bekend op welke wijze deze worden voorgeschreven.

Vogels

Alle in het wild levende vogels, hun eieren en vaste verblijfplaatsen mogen niet **opzettelijk** worden gevangen, beschadigd of verstoord. Ook geldt een zorgplicht en dat houdt in dat verstoring tot een minimum wordt beperkt. De nuance tussen wat opzettelijk is en wanneer men kan worden aangesproken op de zorgplicht, zal uit jurisprudentie moeten blijken.

• ¹Met opzet wordt bedoeld: het willens en wetens met aanmerkelijke kans aanvaarden dat gedraging schadelijke gevolgen heeft voor beschermde soorten.

Let op Een aantal vogelsoorten zijn beschermd op basis van het verdrag van Bern en Bonn. Voor deze soorten geldt dat nesten -tijdens het broeden of anderzijds als vaste rustplaats in gebruik zijn- niet (met of zonder opzet) mogen worden verstoord. Hiervoor geldt dus ook direct een onderzoeksplicht. Voorbeelden van soorten die genoemd zijn in het verdrag van Bern en die veel voorkomen nabij gebouwen zijn roodborst, pimpelmees en winterkoning. Het broedseizoen loopt globaal van 15 maart t/m 15 juli. Broeden begint enige tijd voor het leggen van het ei en eindigt nadat het nest niet meer wordt gebruikt. Sommige vogelsoorten hebben een tweede of derde leg. Ook is de start en einde van het broeden en gebruik van het nest verschillend per vogelsoort. Daarmee dient rekening gehouden te worden. Soorten zoals steenuil (bijlage 2 verdrag van Bern) gebruikt het nest bijvoorbeeld het hele jaar als vaste rustplaats en is daarmee het hele jaar beschermd. Ook kunnen foerageergebieden rondom nesten onderdeel zijn van vaste verblijfplaatsen. Activiteiten waarmee een van de verbodsbepalingen voor vogels wordt overtreden kunnen -uiteraard onder voorwaarden- worden toegestaan op basis van een door de provincie verleende ontheffing.

Andere soorten

In bijlage A en B van de Wet natuurbescherming is een lijst opgenomen van beschermde fauna respectievelijk flora. Deze soorten mogen niet **opzettelijk** worden gevangen, beschadigd, verstoord of gedood respectievelijk **opzettelijk** van hun groeiplaats worden verwijderd. Anders dan voor de Europese soorten, geldt een milder beschermingsregime: Vaste rust- of verblijfplaatsen van deze soorten mogen **niet opzettelijk** worden verstoord of vernietigd. Bij wet zijn de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis die in en rondom gebouwen leven, vrijgesteld van de verboden.

De provincies kunnen generieke vrijstelling verlenen door het aangeven van een lijst van vrijgestelde beschermde soorten voor ruimtelijke ingrepen en bestendig beheer.

Ook kan de provincie ontheffing verlenen voor:

- Het opzettelijk verstoren van individuen of vaste rust- of verblijfplaatsen van deze soorten, bijvoorbeeld in het kader van het voorkomen van schade aan gewassen.
- Het opzettelijk verstoren van individuen of vaste rust- of verblijfplaatsen van soorten die niet zijn vrijgesteld bij provinciale verordening.

In de provincie Zuid-Holland zijn alle diersoorten in de categorie 'andere soorten'² en die algemeen voorkomen, vrijgesteld bij ruimtelijke ingrepen. De volgende soorten die hoge eisen stellen aan hun omgeving zijn niet vrijgesteld:

Zoogdieren

Boomarter
Das

Edelhert
Eekhoorn
Eikelmuis
gewone zeehond
grijze zeehond
Molmuis
ondergrondse woelmuis
Steenarter
Waterspitsmuis
wild zwijn

Kevers

vliegend hert

Amfibieën en reptielen

alpenwatersalamander
middelste groene
kikker
vinpootsalamander
vuursalamander
Adder
hazelworm
levendbarende hagedis
ringslang

Vissen

beekdonderpad
beekprik
Elrits
Europese rivierkreeft
gestippelde alver
grote modderkuiper
kwabaal

Dagvlinders

aarbeivlinder
bosparelmoervlinder

bruin dikkopje
bruine eikenpage
donker pimperlblauwtje
duinparelmoervlinder
gentiaanblauwtje
grote parelmoervlinder
grote vos
grote vuurvlinder
grote weerschijnvlinder
iepenpage
kleine heivlinder
kleine ijsvogelvlinder
kommavvlinder
pimperlblauwtje
sleedoornpage

spiegeldikkopje
veenbesblauwtje

veenbesparelmoervlinder
veenhooibeestje
veldparelmoervlinder
zilveren maan

libellen

beekkrombout
bosbeekjuffer
donkere waterjuffer
gevekte glanslibel
gewone bronlibel
hoogveenglanslibel
Kempense heidelibel
speerwaterjuffer

² Behalve vogelsoorten

3 PROJECTBESCHRIJVING

3.1 Ligging

Het projectgebied is gelegen in het noordoosten van de bebouwde kom van Rotterdam in de wijk Oosterflank, in de provincie Zuid-Holland. zie afbeelding 1 en 2. Het projectgebied ligt nabij de A20 en de A16 en sluit direct aan op Alexandrium Shopping Center.

Afbeelding 1 en 2. Ligging projectgebied (projectgebied in rood)

3.2 Beschrijving van het project

Men heeft het voornemen om op het grasveld van circa 2100 m² tegen een bestaande gevel een woontoren te realiseren, zie afbeelding 3 en 4. In de plint van de woontoren komen ruimtes beschikbaar voor commerciële doeleinden en daarboven circa 200 appartementen. Ten behoeve van de bouw worden geen gebouwen gesloopt, noch bomen gekapt of water gedempt.

Afbeelding 3 en 4. De toekomstige situatie

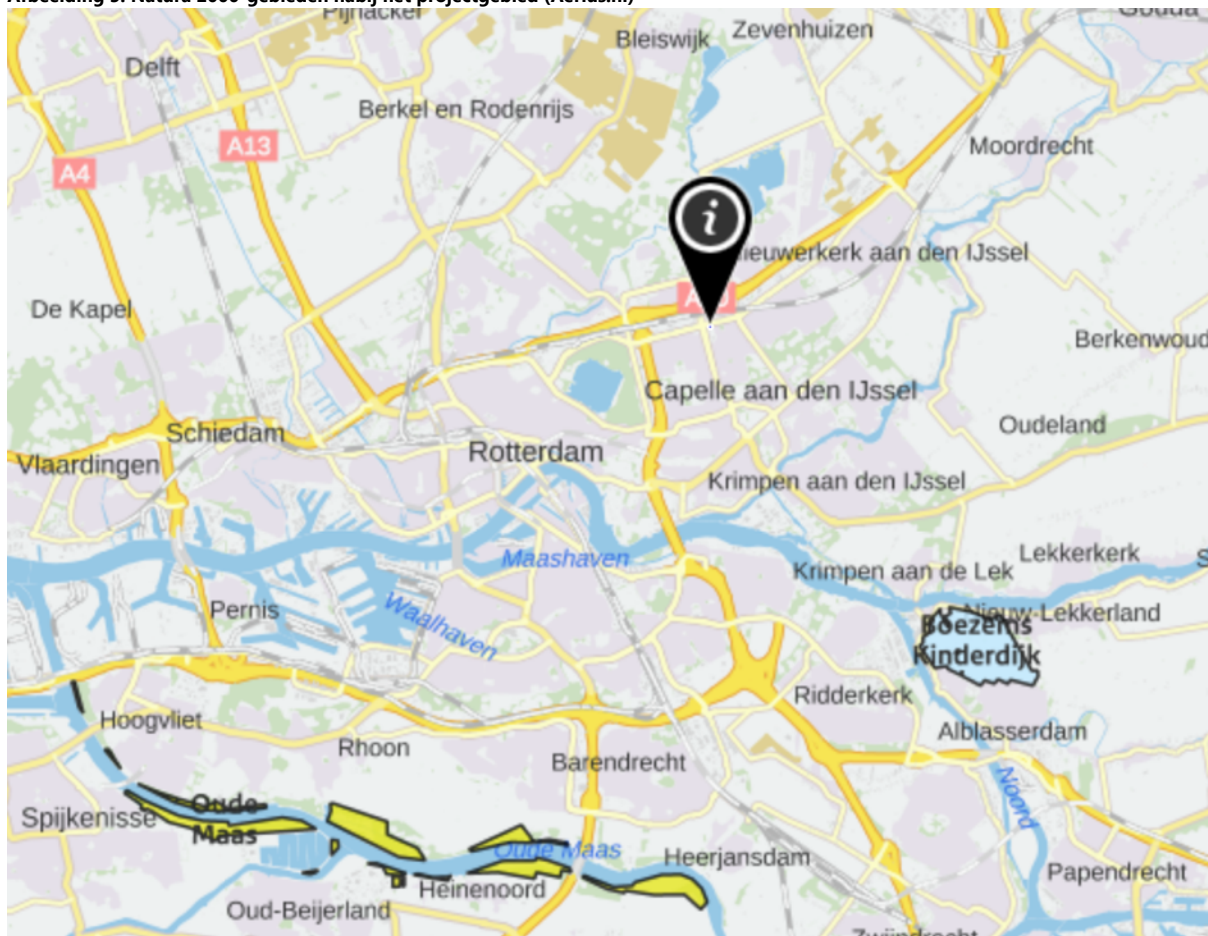
4 BESCHERMDE GEBIEDEN

4.1 Ligging ten opzichte van beschermde gebieden

Het projectgebied is niet in of nabij het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen Ecologische Hoofdstructuur) of Natura 2000-gebieden gelegen, zie afbeelding 5 en 6. Het meest nabijgelegen Natura 2000-gebied is Boezems Kinderdijk op een afstand van circa 9 kilometer. Andere Natura 2000-gebieden zijn op een afstand van meer dan 12 kilometer gelegen. Afbeelding 6 laat zien dat geen NNN nabij het projectgebied aanwezig is.

Op de korte termijn ontstaan lokale effecten, zoals een toename van geluid en stof door de bouwwerkzaamheden. Deze effecten zijn echter verwaarloosbaar en niet waarneembaar ter plaatse van beschermde gebieden. Gezien de afstand en het tussengelegen stedelijke gebied worden geen effecten verwacht op het NNN of Natura 2000-gebieden als gevolg van de bouwwerkzaamheden. Op lange termijn worden ook geen effecten verwacht die van betekenis kunnen zijn voor de natuurwaarden van beschermde gebieden.

Afbeelding 5: Natura 2000-gebieden nabij het projectgebied (Aerius.nl)

Afbeelding 6: Natuurnetwerk Nederland (NNN) nabij het projectgebied (groene vlag, bron: provincie Zuid-Holland)

5 ONDERZOEKSMETHODE

Op basis van verspreidingsgegevens, de aanwezige biotoop en een archiefonderzoek zijn alle mogelijke aanwezige soortengroepen beschouwd. Voorafgaand aan het veldbezoek is een archiefonderzoek uitgevoerd naar bestaande gegevens van beschermde soorten in en rondom het projectgebied. Gebruikte bronnen zijn: verspreidingsatlassen van beschermde soorten, waarneming.nl, telmee.nl en eerder uitgevoerde ecologische onderzoeken in de omgeving van het projectgebied.

Het veldbezoek bestaat uit een beoordeling van het projectgebied als geschikt leefgebied van beschermde soorten en is uitgevoerd op 12 september 2020 door een ter zake kundige, mevrouw ir L. van der Valk. De weersomstandigheden waren met 19° C, half bewolkt, voldoende om een biotoopanalyse uit te voeren.

Afbeelding 7 en 8: De huidige situatie

De soortengroepen vissen, amfibieën en reptielen kunnen vanwege het ontbreken van water op voorhand worden uitgesloten. In het stedelijke gebied worden geen beschermde grondgebonden zoogdieren en beschermde flora verwacht. Deze soorten zijn daarom buiten beschouwing gelaten. Tijdens het onderzoek is aandacht besteed aan vleermuizen, mogelijke locaties voor verblijfplaatsen en jaarrond beschermde vogelnesten.

Vleermuizen verblijven in bomen en gebouwen. Bomen zijn geschikt als verblijfplaats als deze holtes bevatten die naar boven toe zijn ingerot of in grote (verticale) spleten. Gebouwen zijn geschikt als verblijfplaats als een spouw aanwezig is, een holle ruimte aanwezig is tussen betimmering en de muur of dak, achter daklijsten, achter loodslabben of tussen dakpannen en de betimmering aan de binnenzijde van het dak. Sommige soorten zoals gewone grootoorvleermuis en baardvleermuis hangen ook in grote ruimten zoals kerkzolders en fabriekshallen. Broedvogels zoals huismus en gierzwaluw broeden onder dakpannen (of losse loodslabben), als deze een geschikte opening bevatten.

6 RESULTATEN

6.1 Vleermuizen

Archiefonderzoek

In de directe omgeving van het projectgebied zijn geen nadere onderzoeken naar vleermuizen bekend. Ook zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen bekend in deze wijk.

Veldonderzoek

De gevel waar de woontoren tegenaan zal worden gebouwd bevat open stootvoegen zie afbeelding 9. Het is niet uitgesloten dat vleermuizen de open stootvoegen gebruiken om in de spouw te komen. Indien vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn, worden de verblijfplaatsen onbereikbaar en daardoor ongeschikt. Hiervoor is een ontheffing nodig van de Wet natuurbescherming. Om verblijfplaatsen van vleermuizen te kunnen vaststellen of te kunnen uitsluiten is een nader onderzoek naar vleermuizen benodigd.

Afbeelding 9: De open stootvoegen in de gevel waar de woontoren tegenaan wordt gebouwd

6.2 Broedvogels

Archiefonderzoek

Er komen vanuit de NDFF en waarneming.nl, telmee.nl en verspreidingsatlassen, geen broedlocaties van broedvogels met jaarrond beschermde nesten naar voren in of in de omgeving van het plangebied.

Veldonderzoek

Momenteel kunnen nesten van jaarrond beschermde vogels worden uitgesloten. Het dak en de gevel waartegen de woontoren wordt aangebouwd is ongeschikt voor huismus en gierzwaluw. Binnen het plangebied zijn geen bomen aanwezig, waardoor nesten in bomen kunnen worden uitgesloten. Ter plaatse van het grasveld worden geen grondbroeders verwacht, vanwege de drukte van verkeer en wandelaars (en honden). Het projectgebied heeft momenteel geen betekenis voor broedvogels.

7 CONCLUSIE

Onderhavige Quickscan Wet natuurbescherming richt zich op een grasveld naast het Alexandrium Shopping Center aan de Grote Beer te Rotterdam.

Men heeft het voornemen om op het grasveld tegen een bestaande gevel een woontoren te realiseren. In de plint van de woontoren komen ruimtes beschikbaar voor commerciële doeleinden en daarboven circa 200 appartementen. Ten behoeve van de bouw worden geen gebouwen gesloopt, geen bomen gekapt en geen water gedempt.

Met de voorgenomen werkzaamheden worden binnen de projectlocatie geen effecten op de NNN of Natura 2000-gebieden verwacht.

Behalve vleermuizen worden geen beschermde soorten binnen het plangebied verwacht. De gevel waartegen de woontoren wordt aangebouwd bevat open stootvoegen. Het is niet uitgesloten dat vleermuizen de open stootvoegen gebruiken om in de spouw te komen. Indien vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn, worden de verblijfplaatsen met de bouw van de woontoren onbereikbaar en daardoor ongeschikt. Hiervoor is een ontheffing nodig van de Wet natuurbescherming. Om verblijfplaatsen van vleermuizen te kunnen vaststellen of te kunnen uitsluiten is een nader onderzoek naar vleermuizen benodigd.

Literatuurlijst

- Netwerk Groene Bureau gedragscode (2010), zie <http://netwerkgroenebureaus.nl/werken-aan-kwaliteit/gedragscode>
- Backerra, M.M.E & M.J. Epe. 2006. Vleermuizen in Rotterdam; een overzicht van de periode 1998 - 2005. bSR-rapport 62. bSR ecologisch advies, Rotterdam

Geraadpleegde websites op 07-09-2020:

- www.AERIUS.nl
- waarneming.nl
- www.sovon.nl
- www.telmee.nl
- Provincie Zuid-Holland, structuurvisie 2040; <https://www.zuid-holland.nl/overons/feiten-cijfers/interactieve/>